

مشوق ها و بازدارنده های مؤثر در روحیه کارآفرینی از دیدگاه دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی-کاربردی کشاورزی

رضا نوروززاده^{۱*} و ندا رضایی^۲

۱ و ۲- عضو هیئت علمی، مؤسسه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و کارشناس مؤسسه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۱۲/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۳/۲

چکیده

آموزش‌های علمی-کاربردی یکی از عوامل بنیادی تحول در نظام آموزش عالی کشور طی دو دهه گذشته می‌باشد. مراکز آموزش عالی علمی-کاربردی زمینه‌ساز پرورش افراد خلاق و کارآفرین هستند. در نظام آموزش‌های علمی-کاربردی دانشجویان به عنوان محور و رکن اصلی و اساسی این نظام مورد توجه می‌باشند. هدف این پژوهش بررسی عوامل و موانع مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی-کاربردی بخش کشاورزی می‌باشد. در این تحقیق با توجه به ماهیت و سؤال‌های پژوهش از روش تحقیق پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری شامل ۳۳۰۰ نفر دانشجویان نیمسال اول و آخر مراکز آموزش علمی کاربردی کشاورزی بود و نمونه آماری بر اساس جدول مورگان و روش تصادفی خوشه‌ای-سهمیه‌ای برابر ۱۰۵۰ نفر تعیین گردید. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه بازپاسخ استفاده شد که پایایی آن بر اساس محاسبه آلفای کرانباخ $\alpha = 0.89$ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده از شاخص‌های آمار توصیفی بهره‌گیری شده است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که به ترتیب اولویت؛ خود دانشجویان، استادان، تجهیزات و امکانات مراکز آموزش عالی علمی-کاربردی، خانواده، محتوای دوره‌های آموزشی، جامعه و آزمایشگاه به عنوان مشوق‌ها در ایجاد روحیه کارآفرینی و عدم آگاهی دانشجویان، نبود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی، عدم حمایت دولت، مهمترین بازدارنده‌ی مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش علمی کاربردی بخش کشاورزی است.

واژه‌های کلیدی: آموزش عالی، مراکز آموزش عالی علمی-کاربردی کشاورزی، کارآفرینی.

* نویسنده‌ی مسئول: رضا نوروز زاده: norouzzadehreza@yahoo.com

مقدمه

کارآفرینی به مثابه یک استراتژی پرورشی ایده و اندیشه، ابتکار و نوآوری، جهت‌دهی منابع و سرمایه‌ها، هدایت بازار و مصرف‌کننده در کشورهای در حال توسعه یافته مورد توجه قرار گرفته است (عزیزی، ۱۳۸۳: ۲). کارآفرینی، خلاقیت و کسب و کارهای مخاطره‌آمیزه و انرژی موتور اقتصاد مدرن را فراهم می‌کنند (مقیمی، ۱۳۸۳: ۷۱). یکی از راههای ترویج و توسعه کارآفرینی در کشور، نظام آموزش، بخصوص آموزش عالی می‌باشد. صاحب‌نظران حوزه کارآفرینی بر این اعتقادند که برای کارآفرینی باید نظام آموزشی به ویژه آموزش عالی به سمتی برود که نیروهای با شهامت و شجاع را در تصمیم‌گیری پرورش دهد زیرا دانش‌آموختگان ما اغلب شهامت خطر کردن و اعتماد به نفس لازم را ندارند و به دنبال فرصت شغلی مزدبگیری هستند (خدمتی توسل، ۱۳۷۹).

آموزش عالی علمی - کاربردی آموزشی است که با هدف ارتقا و انتقال دانش و کار، ایجاد مهارت، افزایش بهره‌وری، به هنگام کردن و ارتقای معلومات و تجارب شاغلان، رشد استعدادهای بارز و به فعلیت در آوردن استعدادهای نهفته برای تصدی مشاغل و حرف‌گوناگون انجام می‌شود، تا توانایی افراد برای انجام دادن کاری که به آنان محول می‌شود را به سطح مطلوب برساند (آیین‌نامه شورای عالی آموزشهای علمی - کاربردی، ۱۳۷۳).

با توجه به اینکه آموزش عالی علمی - کاربردی یکی از عوامل بنیادی تحول طی دو دهه گذشته در نظام آموزش عالی کشور می‌باشد (گروه هشتم شورای عالی برنامه‌ریزی، ۱۳۷۸) مراکز آموزشهای علمی - کاربردی زمینه ساز پرورش افراد خلاق و کار آفرین را فراهم نموده‌اند. مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی کار آفرین به مرکزی اطلاق می‌شود که فرصت‌ها را شناسایی می‌کند، منابع مورد نیاز را جذب و تامین نموده، برنامه های عملیاتی را با ارائه راه‌حل‌های خلاق طراحی کرده و ضمن پذیرش خطر و تحمل شکست و اشتباه آنها را به اجرا در می‌آورد و نتایج بدست آمده را به موقع و با روش سهل در اختیار جامعه قرار می‌دهد (نورزاده، ۱۳۸۳) این

گونه مراکز به نوآوری، خلاقیت، فرصت‌گرایی و آینده سازی می‌اندیشند، آنها شرایط و بستری آماده می‌کنند که فرایند کارآفرینی خیلی سریع و آسان به اجرا در آید و با تحریک و تشویق و گسترش فرهنگ کارآفرینی و ایجاد آمادگی روحی و روانی مدرسان، دانشجویان و کارکنان را از طریق آموزش امکان بسط و توسعه فعالیت های کار آفرینانه را در درون مراکز فراهم می‌آورند.

با توجه به آنچه گفته شد می‌توان نتیجه گرفت که هدف کلی از مراکز آموزش های عالی علمی - کاربردی کارآفرین تربیت دانش‌آموختگانی است که بتوانند پس از تمام دوره‌های آموزشی، خود افرادی مبتکر، خلاق و کار آفرین باشند و بتوانند در زمینه ایجاد کار و اشتغال گامی موثر بر دارند، بر همین اساس در برنامه سوم و چهارم پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور بر کار آفرینی و کارآمدی دانشجویان تاکید شده است.

جانسون و همکارانش (۲۰۰۶) معتقدند که کارآفرینی یک مفهوم چند وجهی پیچیده ای است که امروزه توجه زیادی را به خود جلب کرده است و بیشتر شواهد موجود نشان می‌دهند که کارآفرینی می‌تواند در نتیجه برنامه‌های آموزشی، پرورش یابد (سالازار و دیگران، ۱۳۸۳). بنابراین کارآفرینی امروزه به یکی از مهم‌ترین و گسترده‌ترین فعالیت‌های دانشگاهها تبدیل شده است (احمدپور، ۱۳۷۹). دانشگاهها ملزمند برای ترقی و ترویج آموزش کارآفرینی بیندیشند، چون نسل جوان نیاز دارد که بداند چطور در برابر محیط‌های نا امن و پیچیده و قوانین و مقررات متغیر در بازار کار بطور انعطاف پذیر عمل کند. ساختار نظام آموزشی باید طوری تنظیم گردد که فارغ‌التحصیلان بتوانند در آینده بصورت کارآفرین در جامعه فعالیت کنند (اوسمان، ۱۹۹۸). در برنامه پنج ساله سوم توسعه، بر کارآفرینی و کارآمدی دانشجویان و دانش‌آموختگان از طریق تحول در برنامه‌ها و شیوه‌های آموزشی تاکید شده است. لذا به منظور توسعه و ارتقای سطح کارآفرینی، خصوصاً ابعاد آموزشی و پرورشی دانشجویان و دانش‌آموختگان مقاطع مختلف تحصیلی و فراهم آوردن مشارکت هر چه بیشتر دانشگاهیان در توسعه کشور، آیین‌نامه طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور

انگیزه پیشرفت و خلاقیت در دانشجویان بالاتر از میانگین است ولی آموزش‌های دانشگاهی در پرورش ویژگی‌های دانشجویان مؤثر نبوده است، همچنین بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان تفاوت معناداری مشاهده نشده است. احمدی (۱۳۸۵) نیز در پژوهشی نشان داد که دانش و مهارت‌های کارآفرینی مورد نیاز دانشجویان در چهار زمینه شامل: ۱- ایجاد انگیزه و تمایل برای ایجاد کسب و کار، ۲- دانش و مهارت امکان سنجی کسب و کار، ۳- توانایی ایجاد کسب و کار، ۴- ارزیابی وضعیت موجود و برنامه‌ریزی برای توسعه کسب و کار جدید می‌باشد.

رشد روحیه‌ی کارآفرینی فرایندی پرورشی است. در تأیید این ادعا یافته‌های تجربی نیز در دست می‌باشد. در مطالعه‌ای که راشید (۲۰۰۰) در زمینه نقش آموزش بر افزایش نگرش و خصوصیات کارآفرینانه انجام داد به این نتیجه رسید که افرادی که تحت آموزش کارآفرینی قرار گرفتند، نمرات بیشتری در انگیزه پیشرفت، مرکز کنترل درونی، عزت نفس و خلاقیت به دست آوردند. پوستیگو (۲۰۰۲) در تحقیقی به این نتیجه رسیده است که از نظر دانشجویان مهم‌ترین دوره برای آموزش کارآفرینی دوره‌های آموزش خلاقیت و نوآوری است. آیوشیک (۲۰۰۶) نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسید که کارآفرینی و حقوق انسانی از طریق آموزش توسعه داده می‌شود. آیوشیک در این مطالعه خاطر نشان شده که آموزش ضروری‌ترین نیاز برای مردم است برای اینکه از استعدادهای بالقوه‌شان آگاهی یابند و با یادگیری مهارت‌ها برای زندگی بهتر در آینده آماده شوند.

یکی از مشکلات آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها محتوای آموزشی می باشد، زیرا هنوز چارچوب مشخص و مورد تفاهمی برای آن وجود ندارد لوتان و همکاران (۲۰۰۰) و بروکهااس (۲۰۰۱) همچنین بر این مسأله تأکید دارند که محیط نامناسب آموزشی دانشگاه‌ها به سادگی سبب از بین رفتن احتمال توسعه موفق کارآفرینان می شود.

در مجموع نتایج مطالعات داخلی و خارجی نشان می‌دهد که کارآفرینی فرایندی اکتسابی و قابل پرورش

تهیه و برای اجرا به دانشگاه‌ها ابلاغ شد (آیین‌نامه کاراد، ۱۳۸۱).

زاهدی، (۱۳۸۲) الگوی گزینه‌های تأثیرگذار بر کارآفرینی را ارائه داده است در این الگو یا مدل، سه دسته گزینه‌های اصلی ارائه شده‌اند که هر یک دارای زیرمجموعه‌هایی هستند. گزینه‌های اصلی الگو عبارتند از: گزینه‌های فردی، گزینه‌های سازمانی، گزینه‌های محیطی، این گزینه‌ها بر یکدیگر تأثیر و تأثر متقابل دارند. ایشان معتقدند که همه گزینه‌های تأثیرگذار بر کارآفرینی که ذکر شد می‌تواند نقش مانع را برای کارآفرینی ایفا کند. منظور از گزینه‌های فردی هم ویژگی‌هایی است که افراد با خود دارند. برخی از این ویژگی‌ها ذاتی و فطری و برخی اکتسابی و آموختنی هستند و افراد طی فرآیند اجتماعی شدن، آنها را یاد می‌گیرند. مجموعه این گزینه‌های مطرح شده، نظام منسجم و یکپارچه‌ای را می‌سازند که اجزای آن با یکدیگر همبستگی و تناسب دارند و از سویی می‌توانند کارآفرینی را توسعه و گسترش دهند و از سوی دیگر، جوانه‌هایی را که رویداده‌اند نیز بخشکانند.

مقیم (۱۳۸۳) معتقد است که موانع کارآفرینی در ایران و به عبارت دیگر بسترهای لازم برای کارآفرینی مربوط به عوامل ساختاری، رفتاری، محیطی و زمینه‌ای می‌باشد. بر این اساس، اگر بخواهیم کارآفرینی در کشور رونق یابد، باید این موانع را مورد توجه قرار داده و در رفع آنها بکوشیم. یارائی (۱۳۸۳) در مطالعه‌ای با بررسی برخی روحیات کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شیراز و مقایسه آن با مدیران صنایع به این نتیجه رسید که مدیران از انگیزه پیشرفت بالاتری نسبت به دانشجویان برخوردارند وی ریسک‌پذیری دانشجویان از مدیران صنایع بالاتر بوده است. عزیزی (۱۳۸۲) در مطالعه دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی به این نتیجه رسیده است که زمینه بروز و پرورش کارآفرینی برای دانشجویان فراهم نشده است. بدری (۱۳۸۴) نیز در تحقیقی با هدف تعیین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان به این نتیجه رسیده است که اگر چه قابلیت‌های کارآفرینی در زمینه‌های استقلال طلبی، کنترل درونی،

جدول ۱- توزیع پاسخگویان بر حسب مراکز آموزشی علمی - کاربردی کشاورزی

درصد پاسخگویان	N	مراکز آموزش
۱۴.۳	۱۱۸	شهید زمان پور تهران
۱۲.۵	۱۰۳	مشهد
۵.۵	۴۵	تبریز
۹	۷۴	دزفول
۳	۲۵	زاهدان
۵.۶	۴۶	میرزا کوچک خان رشت
۳	۲۵	بروجرد
۶.۸	۵۶	باغین کرمان
۶.۲	۵۱	زنجان
۷.۴	۶۱	ساری
۲.۳	۱۹	کهگیلویه و بویراحمد
۴.۶	۳۸	همدان
۹.۳	۷۷	شیراز
۱۰.۵	۸۷	یزد
۱۰۰	۱۰۵۰	جمع

این تحقیق با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع آوری شد. برای روایی محتوایی پرسشنامه از صاحب نظران و افراد خبره بهره گیری و پایایی آن بر اساس محاسبه آلفای کرانباخ $\alpha = ۰.۸۹$ بدست آمد. همچنین از شاخص های آمار توصیفی برای تجزیه و تحلیل داده ها بهره گیری شده است. جدول (۱) توزیع نمونه آماری و فراوانی پاسخگویان بر حسب مرکز آموزشی علمی - کاربردی را نشان می دهد.

بیشترین درصد پاسخگویان (۱۴/۳ درصد) مربوط به مرکز آموزش علمی و کاربردی شهید زمان پور تهران و کمترین درصد پاسخگویان (۲/۳ درصد) مربوط به کهگیلویه و بویراحمد اختصاص دارد. همچنین ۶۳٪ جمعیت پاسخگویان در مقطع کاردانی و ۳۷٪ در مقطع کارشناسی مشغول تحصیل بوده اند، ۵۲٪ پاسخگویان دانشجوی نیمسال اول و ۴۸٪ دانشجوی نیمسال آخر بوده اند. ۳۰/۹ درصد پاسخگویان زن و ۶۹/۱ درصد مرد بودند. میانگین سنی نمونه آماری ۲۵ سال بود.

است، که باید توجه لازم به این پدیده مبذول شود. این پژوهش درصدد است که به این سؤال اساسی پاسخ دهد که عوامل و موانع مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز علمی کاربردی کدامند؟

در همین راستا هدف این مقاله پاسخگویی به این سؤال است که عوامل و موانع مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی بخش کشاورزی کدامند؟ چه راهکارهایی به منظور سیاستگذاری و برنامه ریزی ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز علمی- کاربردی بخش کشاورزی باید اعمال شود؟

روش ها

در این پژوهش با توجه به ماهیت و سؤال های پژوهش از روش تحقیق پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق شامل ۳۳۰۰ نفر دانشجویان نیمسال اول و آخر مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی بخش کشاورزی سال تحصیلی ۸۷-۱۳۸۶ و نمونه آماری بر اساس جدول مورگان برابر $n = ۱۰۵۰$ نفر که به شیوه تصادفی خوشه ای- سهمیه ای انتخاب گردید. داده های

جدول ۲- عوامل مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کار آفرینی مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی

اولویت‌ها عوامل	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	امتیاز کلی عامل
خود دانشجو	۵۹.۶٪	۱۶.۰٪	۱۰.۱٪	۴.۷٪	۴.۶٪	۲.۶٪	۱.۵٪	۹.۰٪	۷۰.۳
محتوای دوره جامعه	۵.۶٪	۱۱.۳٪	۱۳.۵٪	۱۴.۷٪	۹.۸٪	۱۶.۲٪	۱۳.۷٪	۱۵.۱٪	۴۰۸.۷
تجهیزات و امکانات	۱۲.۰٪	۸.۲٪	۱۰.۸٪	۹.۰٪	۱۱.۸٪	۱۱.۸٪	۱۵.۵٪	۲۰.۸٪	۳۹۷.۶
استادان	۱۱.۴٪	۱۵.۲٪	۱۷.۱٪	۱۸.۶٪	۱۰.۳٪	۱۲.۷٪	۱۲.۴٪	۲.۲٪	۴۹۹.۵
خانواده	۱۰.۷٪	۲۵.۹٪	۱۹.۶٪	۱۲.۸٪	۱۴.۸٪	۸.۰٪	۴.۷٪	۳.۵٪	۵۴۴.۶
مرکز آموزش	۶.۰٪	۱۸.۰٪	۱۲.۰٪	۱۲.۰٪	۶.۵٪	۸.۲٪	۱۸.۵٪	۱۸.۷٪	۴۱۲.۳
آزمایشگاهها	۶.۶٪	۹.۴٪	۱۳.۳٪	۱۶.۶٪	۲۰.۲٪	۱۷.۸٪	۱۰.۹٪	۵.۳٪	۴۴۲.۷
	۱.۵٪	۲.۶٪	۵.۶٪	۱۲.۶٪	۱۸.۹٪	۱۷.۱٪	۱۷.۱٪	۲۴.۶٪	۳۱۲.۵

یافته‌ها

۳ اولویت‌بندی و ارزش‌گذاری عوامل مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی را از دیدگاه دانشجویان نیمسال اول و نیمسال آخر مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی بخش کشاورزی نشان می‌دهد.

جدول ۳ مبین آن است که دانشجویان نیمسال اول به ترتیب اولویت عوامل خود دانشجو (۷۱۳/۹ امتیاز)، استادان (۵۵۱/۵ امتیاز)، تجهیزات و امکانات (۵۱۰/۱ امتیاز)، مرکز آموزش علمی - کاربردی (۴۴۹/۸ امتیاز)، خانواده (۴۱۷/۶ امتیاز)، محتوای دوره آموزشی (۳۷۹/۵ امتیاز)، جامعه (۳۷۹/۵ امتیاز) و آزمایشگاه (۳۱۹/۴ امتیاز) و دانشجویان نیمسال آخر به ترتیب اولویت عوامل، خود دانشجو (۶۹۲/۱ امتیاز)، استادان (۵۳۶/۵ امتیاز)، تجهیزات و امکانات (۴۸۹/۵ امتیاز)، مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی (۴۳۳/۳ امتیاز)، محتوای دوره آموزشی (۴۲۱/۶ امتیاز)، جامعه (۴۱۶/۸ امتیاز)، خانواده (۴۰۸/۷ امتیاز) و آزمایشگاه (۳۰۴ امتیاز) را به عنوان مشوق مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی مؤثر می‌دانند. افزون بر این جدول مذکور نشان می‌دهد دانشجویان نیمسال اول علاوه بر عوامل قبلی به ترتیب خانواده، محتوای دوره آموزش‌های علمی - کاربردی، جامعه و آزمایشگاه و دانشجویان نیمسال آخر به ترتیب محتوای دوره آموزش‌های علمی - کاربردی، جامعه، خانواده و آزمایشگاه را به عنوان عوامل مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی کشور معرفی نموده‌اند. با توجه به نظرات

به منظور بررسی مشوق‌های مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی از دانشجویان درخواست گردید عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی بین یک تا هشت اولویت‌بندی نمایند و سپس ارزش وزنی هر یک از اولویت‌ها محاسبه و در نتیجه ارزش وزنی هر عامل مشخص شد (جدول ۲). به این ترتیب دانشجویان نیمسال اول و آخر مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی بخش کشاورزی عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی را بین اولویت اول تا هشتم انتخاب نموده‌اند. نتایج بیانگر آن است که به ترتیب اولویت عوامل؛ خود دانشجو (۷۰۳ امتیاز)، استادان (۵۴۴/۶ امتیاز)، تجهیزات و امکانات (۴۹۹/۵ امتیاز)، مرکز آموزش عالی علمی - کاربردی (۴۴۲/۷ امتیاز)، خانواده (۴۱۲/۳ امتیاز)، محتوای دوره آموزشی (۴۰۸/۷ امتیاز)، جامعه (۳۹۶/۷ امتیاز) و آزمایشگاه (۳۱۲/۵ امتیاز) در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی اثرگذار هستند. بر این اساس، می‌توان گفت خود دانشجو، مهم‌ترین عامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی می‌باشد.

نتایج مطالعه، بیانگر آن است که بین دیدگاه دانشجویان نیمسال اول و نیمسال آخر مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی از لحاظ ارزش‌گذاری و اولویت‌بندی بین عوامل مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی شباهت و تفاوت‌هایی وجود دارد. جدول

جدول ۳- اولویت بندی و ارزش گذاری عوامل مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کار آفرینی از دیدگاه دانشجویان نیمسال اول و نیمسال آخر مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی

اولویت ها عوامل و نیمسال تحصیلی	اولویت اول	اولویت دوم	اولویت سوم	اولویت چهارم	اولویت پنجم	اولویت ششم	اولویت هفتم	اولویت هشتم	امتیاز کلی عامل
خود دانشجو	اول	۶۳.۳	۱۵.۵	۸.۵	۵.۰	۳.۲	۲.۰	۱.۵	۷۱۳.۹
آخر	۵۵.۶	۱۶.۶	۱۱.۸	۴.۵	۶.۱	۳.۲	۱.۶	۶.	۶۹۲.۱
محتوای دوره	اول	۷.۸	۱۰.۱	۱۲.۳	۱۲.۰	۷.۸	۱۶.۹	۱۵.۹	۳۹۷.۸
آخر	۳.۲	۱۲.۷	۱۴.۸	۱۷.۷	۱۲.۰	۱۵.۵	۱۱.۳	۱۲.۷	۴۲۱.۶
جامعه	اول	۹.۶	۵.۵	۱۱.۹	۹.۶	۱۴.۱	۱۰.۹	۱۷.۴	۳۷۹.۵
آخر	۱۴.۵	۱۱.۱	۹.۷	۸.۳	۹.۳	۱۲.۸	۱۳.۵	۲۰.۸	۴۱۶.۸
تجهیزات و امکانات	اول	۱۳.۱	۱۴.۸	۱۶.۹	۱۹.۶	۹.۵	۱۳.۴	۱۱.۳	۵۱۰.۱
آخر	۹.۶	۱۵.۷	۱۷.۴	۱۷.۴	۱۱.۳	۱۱.۹	۱۳.۷	۳.۱	۴۸۹.۵
استادان	اول	۹.۵	۲۷.۸	۲۰.۱	۱۳.۰	۱۵.۷	۷.۴	۳.۸	۵۵۱.۵
آخر	۱۲.۲	۲۳.۶	۱۸.۹	۱۲.۵	۱۳.۹	۸.۸	۵.۷	۴.۴	۵۳۶.۵
خانواده	اول	۵.۸	۲۰.۵	۱۱.۷	۱۰.۷	۶.۲	۷.۸	۱۸.۵	۴۱۷.۶
آخر	۶.۲	۱۵.۵	۱۲.۴	۱۳.۴	۶.۹	۸.۶	۱۸.۶	۱۸.۶	۴۰۸.۷
مرکز آموزش	اول	۶.۲	۹.۰	۱۶.۱	۱۶.۸	۲۰.۵	۱۷.۱	۹.۰	۴۴۹.۸
آخر	۷.۰	۹.۸	۱۰.۱	۱۶.۴	۱۹.۹	۱۸.۵	۱۲.۹	۵.۲	۴۳۳.۳
آزمایشگاهها	اول	۶.	۳.۶	۴.۵	۱۴.۶	۱۹.۵	۱۸.۸	۱۶.۶	۳۱۹.۴
آخر	۲.۵	۱.۴	۶.۸	۱۰.۴	۱۸.۳	۱۵.۱	۱۷.۶	۲۷.۷	۳۰۴

اولویت عوامل؛ عدم آگاهی دانشجو (۸۰۳/۹ امتیاز)، نبود وجود استادان ماهر و خلاق (۷۳۳/۱ امتیاز)، محتوای نامناسب دوره های آموزشی علمی - کاربردی (۱۶۳۵/۱ امتیاز)، عدم حمایت دولت (۶۱۹ امتیاز)، عدم حمایت خانواده (۵۵۱/۷) امتیاز)، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی (۵۴۷/۲ امتیاز)، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یکدیگر (۵۲۷/۴ امتیاز)، عدم فرصت های خلاق (۴۹۹/۶ امتیاز)، بروکراسی اداری (۴۱۹/۲ امتیاز)، ارائه دروس به صورت سنتی (۴۱۷/۷ امتیاز) بیشترین تأثیر در عدم ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی را دارند.

نتایج حاصل، مبین آن است که بین دیدگاه دانشجویان نیمسال اول و نیمسال آخر مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی در مورد موانع مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان نقاط اشتراک و افتراقی وجود دارد (جدول ۵).

دانشجویان نیمسال آخر مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی می توان به این نتیجه دست یافت که دانشجویان نیمسال آخر علاوه بر عوامل قبلی به دلیل بهره گیری از محتوای دوره آموزش عالی علمی - کاربردی و تعامل بیشتر با بازار کار، این دو عامل را در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی مؤثرتر می دانند. نکته قابل توجه آن است که دانشجویان نیمسال اول و نیمسال آخر عامل آزمایشگاه را به عنوان آخرین مشوق مؤثر در بین عوامل انتخابی خود برای ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان کشاورزی می دانند.

به منظور بررسی بازدارنده های مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی در دانشجویان مورد مطالعه از آنها درخواست گردید، موانع مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی را بین یک تا ده اولویت بندی نمایند. نتایج حاصل در جدول ۴ ارائه شده است. با توجه به انتخاب اولویت اول تا دهم هر یک از موانع مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی، ارزش وزنی هر عامل محاسبه گردید. نتایج ستون آخر جدول ۴ نشان می دهد که به ترتیب

جدول ۴- موانع مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کار آفرینی مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورز

اولویت‌ها موانع	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم	امتیاز کلی عامل
عدم آگاهی دانشجویان	٪۵۴.۰	٪۱۱.۱	٪۵.۹	٪۴.۵	٪۴.۴	٪۵.۱	٪۲.۵	٪۳.۵	٪۳.۹	٪۵.۱	۸۰۳.۹
بوروکراسی اداری	٪۶.۱	٪۶.۷	٪۴.۶	٪۷.۰	٪۶.۱	٪۸.۷	٪۱۰.۲	٪۱۲.۸	٪۱۵.۰	٪۲۲.۸	۴۱۹.۲
عدم حمایت خانواده	٪۵.۷	٪۲۱.۷	٪۹.۹	٪۸.۸	٪۷.۵	٪۶.۳	٪۶.۶	٪۶.۱	٪۹.۹	٪۱۷.۶	۵۵۱.۷
عدم حمایت دولت	٪۱۷.۵	٪۹.۶	٪۱۰.۱	٪۱۱.۹	٪۹.۹	٪۱۰.۳	٪۷.۷	٪۸.۴	٪۱۱.۹	٪۲.۸	۶۱۹
نبودن استادان ماهر و خلاق	٪۱۴.۷	٪۲۳.۰	٪۲۰.۲	٪۱۱.۸	٪۱۰.۷	٪۵.۲	٪۴.۵	٪۷.۲	٪۲.۲	٪۷.۰	۷۳۳.۱
عدم فرصت‌های خلاق	٪۲.۰	٪۶.۱	٪۷.۴	٪۹.۰	٪۱۰.۸	٪۱۱.۰	٪۱۵.۳	٪۲۰.۰	٪۱۳.۲	٪۵.۱	۴۶۹.۶
محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی علمی - کاربردی	٪۵.۴	٪۱۳.۵	٪۱۹.۹	٪۱۵.۶	٪۱۱.۲	٪۱۱.۴	٪۹.۳	٪۵.۰	٪۶.۲	٪۲.۴	۶۳۵.۱
ارائه دروس به صورت سنتی	٪۱.۷	٪۴.۶	٪۵.۰	٪۶.۳	٪۸.۱	٪۱۳.۳	٪۱۸.۵	٪۱۵.۴	٪۱۲.۸	٪۱۴.۳	۴۱۷.۷
عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان	٪۳.۴	٪۵.۲	٪۱۱.۱	٪۱۴.۸	٪۱۶.۵	٪۱۲.۰	٪۱۰.۴	٪۹.۵	٪۷.۹	٪۹.۳	۵۲۷.۴
یکدیگر											
عدم امکانات مراکز آموزشی	٪۷.۲	٪۷.۲	٪۱۱.۵	٪۱۲.۶	٪۱۲.۴	٪۱۳.۳	٪۱۰.۵	٪۶.۱	٪۹.۸	٪۹.۴	۵۴۷.۲

استادان و دانشجویان و دانشجویان با یکدیگر (۵۳۶/۱) امتیاز)، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی (۵۲۷/۵ امتیاز)، عدم حمایت خانواده (۵۲۰) امتیاز)، عدم فرصت‌های خلاق (۴۸۰/۶ امتیاز)، ارائه دروس به صورت سنتی (۴۲۰/۷ امتیاز) و بروکراسی اداری (۴۱۱/۴ امتیاز) به عنوان موانع مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان می‌دانند. همچنین جدول مذکور بیانگر آن است که دانشجویان نیمسال اول و نیمسال آخر در اولویت‌بندی و ارزش‌گذاری موانع چهار عامل عدم آگاهی دانشجویان، عدم وجود استادان ماهر و خلاق و محتوای نامناسب دوره‌های آموزش عالی علمی - کاربردی به صورت یکسان عمل نموده‌اند ولی بین اولویت پنجم تا دهم آنها در خصوص اولویت‌بندی موانع تفاوت وجود دارد.

جدول ۵ مبین آن است که دانشجویان نیمسال اول به ترتیب اولویت، عوامل عدم آگاهی دانشجویان (۸۰۴/۷ امتیاز)، نبود استادان ماهر و خلاق (۷۲۲ امتیاز)، محتوای نامناسب دوره‌های آموزش علمی - کاربردی (۶۳۵/۵ امتیاز)، عدم حمایت دولت (۶۳۰/۷ امتیاز)، عدم حمایت خانواده (۵۸۰/۹ امتیاز)، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی (۵۶۴/۱ امتیاز)، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یکدیگر (۵۱۷/۹ امتیاز)، عدم فرصت‌های خلاق (۴۵۹/۴ امتیاز)، بروکراسی اداری (۴۲۷/۴ امتیاز) و ارائه دروس به صورت سنتی (۴۱۵/۷ امتیاز) و دانشجویان نیمسال آخر به ترتیب اولویت، عوامل عدم آگاهی دانشجویان (۸۰۵ امتیاز)، نبود استادان ماهر و خلاق (۷۴۳/۷ امتیاز)، محتوای نامناسب دوره‌های آموزش علمی - کاربردی (۶۳۵/۵ امتیاز)، عدم حمایت دولت (۶۰۶/۲ امتیاز)، عدم وجود تعامل بین

جدول ۵- موانع مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کار آفرینی از دیدگاه دانشجویان نیمسال اول و نیمسال آخر مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی

ارزش وزنی عامل	دهم	نهم	هشتم	هفتم	ششم	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	موانع و نیمسال تحصیلی	
۸۰۴.۷	۳.۳	۳.۶	۴.۳	۳.۶	۶.۶	۴.۶	۳.۳	۶.۳	۱۲.۲	۵۲.۳	اول	عدم آگاهی
۸۰.۵	۶.۹	۴.۱	۲.۸	۱.۴	۳.۴	۴.۱	۵.۹	۵.۵	۱۰.۰	۵۵.۹	آخر	دانشجو
۴۲۷.۴	۲۰.۱	۱۲.۵	۱۴.۷	۱۳.۲	۱۰.۳	۶.۶	۵.۹	۴.۴	۶.۲	۶.۲	اول	بروکراسی اداری
۴۱۱.۴	۲۵.۵	۱۷.۶	۱۰.۹	۷.۱	۷.۱	۵.۶	۸.۲	۴.۹	۷.۱	۶.۰	آخر	عدم حمایت خانواده
۵۸۰.۹	۱۴.۲	۶.۷	۷.۴	۷.۴	۷.۱	۷.۴	۹.۹	۱۱.۷	۲۱.۳	۶.۷	اول	عدم حمایت
۵۲۰	۲۱.۰	۱۳.۰	۴.۷	۵.۸	۵.۴	۷.۶	۷.۶	۸.۰	۲۲.۱	۴.۷	آخر	دولت
۶۳۰.۷	۲.۳	۱۳.۴	۶.۷	۵.۷	۱۰.۴	۱۰.۴	۱۱.۴	۱۰.۷	۱۰.۱	۱۸.۸	اول	نبود وجود
۶۰۶.۲	۳.۳	۱۰.۲	۱۰.۲	۹.۸	۱۰.۲	۹.۵	۱۲.۴	۹.۵	۹.۱	۱۶.۰	آخر	استادان ماهر و خلاق
۷۲۲	۱.۰	۲.۲	۶.۳	۵.۷	۵.۷	۱۱.۴	۱۳.۳	۱۸.۱	۲۱.۹	۱۴.۳	اول	عدم فرصت های خلاق
۷۴۳.۷	۴.۰	۲.۱	۸.۱	۳.۲	۴.۶	۹.۸	۱۰.۲	۲۲.۵	۲۴.۲	۱۵.۱	آخر	محتوای نامناسب دوره های آموزشی
۴۵۹.۴	۵.۰	۱۴.۴	۲۳.۰	۱۱.۹	۹.۴	۱۴.۴	۸.۶	۶.۱	۵.۴	۱.۸	اول	ارائه دروس به صورت سنتی
۴۸۰.۶	۵.۳	۱۲.۰	۱۶.۹	۱۸.۸	۱۲.۸	۷.۱	۹.۴	۸.۶	۶.۸	۲.۳	آخر	عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان
۶۳۵.۵	۳.۷	۸.۱	۴.۴	۶.۷	۱۱.۴	۱۰.۸	۱۴.۸	۱۷.۸	۱۵.۲	۷.۱	اول	یكديگر، عدم فرصت های خلاق، بروکراسی اداری، ارائه دروس به صورت سنتی و دانشجویان نیمسال
۶۳۵.۳	۱.۱	۴.۳	۵.۷	۱۲.۱	۱۱.۴	۱۱.۷	۱۶.۴	۲۲.۱	۱۱.۷	۳.۶	آخر	آخر علاوه بر موانع پیش گفته، به ترتیب، عوامل عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یكديگر، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی -
۴۱۵.۷	۱۷.۰	۱۲.۳	۱۲.۳	۲۱.۷	۱۱.۶	۶.۱	۶.۱	۶.۱	۴.۷	۲.۲	اول	کاربردی، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یكديگر، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی -
۴۲۰.۷	۱۱.۴	۱۳.۳	۱۸.۶	۱۵.۲	۱۵.۲	۱۰.۳	۶.۵	۳.۸	۴.۶	۱.۱	آخر	کاربردی، عدم فرصت های خلاق به ارائه دروس به صورت سنتی و بروکراسی اداری به عنوان اولویت پنجم تا دهم
۵۱۷.۹	۱۰.۱	۱۰.۱	۸.۴	۹.۸	۱۲.۵	۱۳.۶	۱۵.۳	۱۲.۲	۵.۶	۲.۴	اول	
۵۳۶.۱	۸.۵	۵.۵	۱۰.۷	۱۱.۰	۱۱.۴	۱۹.۵	۱۴.۳	۹.۹	۴.۸	۴.۴	آخر	
۵۶۴.۱	۱۰.۳	۸.۷	۵.۷	۹.۳	۱۱.۰	۱۲.۰	۱۳.۰	۱۳.۳	۸.۳	۸.۳	اول	
۵۲۷.۵	۸.۵	۱۱.۰	۶.۶	۱۱.۸	۱۵.۸	۱۲.۹	۱۲.۱	۹.۶	۵.۹	۵.۹	آخر	

خود معرفی نموده اند. افزون بر این نتایج حاصل مبین آن است که دانشجویان نیمسال آخر نسبت به دانشجویان نیمسال اول، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یكديگر را به عنوان یکی از موانع مؤثر ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی می دانند. در یک جمع بندی کلی می توان گفت که از دیدگاه دانشجویان نیمسال اول و نیمسال آخر عدم آگاهی دانشجویان، عدم وجود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره های آموزشی علمی - کاربردی، عدم حمایت دولت، مهم ترین موانع مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی

دانشجویان نیمسال اول علاوه بر موانع قبلی اولویت پنجم تا دهم موانع را به ترتیب شامل عدم حمایت خانواده، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یكديگر، عدم فرصت های خلاق، بروکراسی اداری، ارائه دروس به صورت سنتی و دانشجویان نیمسال آخر علاوه بر موانع پیش گفته، به ترتیب، عوامل عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یكديگر، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی، عدم فرصت های خلاق به ارائه دروس به صورت سنتی و بروکراسی اداری به عنوان اولویت پنجم تا دهم

جدول ۶- اولویت‌بندی و ارزش‌گذاری عوامل مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی از دیدگاه دانشجویان زن و مرد مراکز آموزشی علمی - کاربردی بخش کشاورزی

اولویت‌ها دانشجویان	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم
زن	خود دانشجو	استادان	تجهیزات و امکانات	مرکز آموزش عالی علمی - کاربردی	جامعه	محتوای دوره آموزش‌های علمی - کاربردی	خانواده	آزمایشگاه
مرد	دانشجو	استادان	تجهیزات و امکانات	مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی	خانواده	محتوای دوره آموزش‌های علمی - کاربردی	جامعه	آزمایشگاه

علمی - کاربردی بخش کشاورزی می‌باشند.

جدول ۶ دیدگاه دانشجویان زن و مرد را در مورد عوامل مؤثر بر ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان نشان می‌دهد.

جدول ۶ مبین آن است که دانشجویان زن به ترتیب عوامل خود دانشجو، استادان، تجهیزات و امکانات، مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی، جامعه، محتوای دوره آموزش‌های علمی - کاربردی، خانواده و آزمایشگاه و دانشجویان مرد به ترتیب عوامل؛ خود دانشجو، استادان، تجهیزات و امکانات، مراکز آموزش‌های علمی - کاربردی، خانواده، محتوای دوره آموزش‌های علمی - کاربردی، جامعه، آزمایشگاه را به عنوان عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی می‌دانند. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه دانشجویان زن و مرد، عامل خود دانشجو، استادان، تجهیزات و امکانات و مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بیش‌ترین میزان تأثیر در ایجاد روحیه کارآفرینی دارند و تأثیر سایر عوامل از دیدگاه آنها متفاوت بوده است. به طوری که دانشجویان مرد معتقدند که خانواده، بیشتر از جامعه در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان تأثیر دارد.

جدول ۷ دیدگاه دانشجویان زن و مرد را در اولویت‌بندی و ارزش‌گذاری موانع مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی نشان می‌دهد.

جدول ۷ بیانگر آن است که دانشجویان زن موانع مؤثر بر ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی را به ترتیب

شامل: عدم آگاهی دانشجو، عدم وجود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزش عالی علمی - کاربردی، عدم حمایت دولت، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یکدیگر، عدم حمایت خانواده، عدم فرصت‌های خلاق، ارائه دروس به شیوه سنتی و بورکراسی اداری و دانشجویان مرد به ترتیب شامل عدم آگاهی دانشجو، عدم وجود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزش عالی علمی - کاربردی، عدم حمایت دولت، عدم حمایت خانواده، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجویان با یکدیگر، عدم فرصت‌های خلاق، بورکراسی اداری، ارائه دروس به شیوه سنتی می‌دانند. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه دانشجویان زن و مرد، عدم آگاهی دانشجو، عدم وجود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزش عالی علمی - کاربردی، عدم حمایت دولت از مهمترین موانع مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان می‌باشد. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه دانشجویان مردانی و کارشناسی؛ خود دانشجو، استادان، تجهیزات و امکانات بیشترین میزان تأثیر را در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی دارند. نکته قابل توجه آن است که از دیدگاه دانشجویان کارشناسی محتوای دوره آموزش‌های علمی - کاربردی تأثیر بیشتری در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان دارد.

جدول ۷- اولویت بندی و ارزش گذاری موانع مؤثر در ایجاد پرورش روحیه کارآفرینی از دیدگاه دانشجویان زن و مرد مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی بخش کشاورزی

اولویت‌ها دانشجویان	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم
زن	عدم آگاهی دانشجو	نبود استادان ماهر و خلاق	محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی علمی- کاربردی	عدم حمایت دولت	عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی
مرد	عدم آگاهی دانشجو	نبود استادان ماهر و خلاق	محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی علمی- کاربردی	عدم حمایت دولت	عدم حمایت خانواده
اولویت‌ها دانشجویان	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم
زن	عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجو با یکدیگر	عدم حمایت خانواده	عدم فرصت‌های خلاق	ارائه دروس به شیوه سنتی	بورکراسی اداری
مرد	عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی	عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجو با یکدیگر	عدم فرصت‌های خلاق	بورکراسی اداری	ارائه دروس به شیوه سنتی

جدول ۹ مبین آن است که از دیدگاه دانشجویان مقطع کاردانی به ترتیب: عدم آگاهی دانشجو، عدم وجود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی علمی- کاربردی، عدم حمایت دولت، عدم امکانات و تجهیزات مراکز، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان، عدم حمایت خانوادگی، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی، کاربردی، عدم فرصت‌های خلاق، ارائه دروس به شیوه سنتی، بوروکراسی اداری و از دیدگاه دانشجویان مقطع کارشناسی به ترتیب: عدم آگاهی دانشجو، عدم وجود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی علمی- کاربردی، عدم حمایت دولت، عدم امکانات و تجهیزات مراکز، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان، عدم حمایت خانوادگی، عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان، عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی، کاربردی، عدم فرصت‌های خلاق و ارائه دروس به شیوه سنتی، بوروکراسی اداری و پرورش روحیه کارآفرینی می‌باشد.

جدول ۸- اولویت بندی و ارزش گذاری عوامل مؤثر بر ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی از دیدگاه دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی بخش کشاورزی کدامند؟

اولویت‌ها دانشجویان	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم
کاردانی	خود دانشجو	استادان	تجهیزات و امکانات	خانواده	مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی	جامعه	محتوای دوره آموزش علمی- کاربردی	آزمایشگاه
کارشناسی	خود دانشجو	استادان	تجهیزات و امکانات	خانواده	مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی	جامعه	محتوای دوره آموزش علمی- کاربردی	آزمایشگاه

جدول ۹- اولویت‌بندی و ارزش‌گذاری موانع مؤثر بر ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی از دیدگاه دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی بخش کشاورزی

اولویت‌ها دانشجویان	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم
کاردانی	عدم آگاهی دانشجو	عدم وجود استادان ماهر و خلاق	محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی علمی - کاربردی	عدم حمایت دولت	عدم حمایت خانواده
کارشناسی	عدم آگاهی دانشجو	عدم وجود استادان ماهر و خلاق	محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی علمی - کاربردی	عدم حمایت دولت	عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی
اولویت‌ها دانشجویان	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم
کاردانی	عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجو	عدم امکانات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی	عدم فرصت‌های خلاق	ارائه دروس به شیوه سنتی	بورکراسی اداری
کارشناسی	عدم وجود تعامل بین استادان و دانشجویان و دانشجو	عدم حمایت خانواده	بورکراسی اداری	عدم فرصت‌های خلاق	ارائه دروس به شیوه سنتی

بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه دانشجویان کاردانی و کارشناسی عدم آگاهی دانشجو، عدم وجود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی علمی - کاربردی، عدم حمایت دولت، مهمترین موانع مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی می‌باشد. همچنین نتایج بیانگر آن است که دانشجویان کارشناسی در مقایسه با دانشجویان کاردانی معتقدند که محتوای نامناسب دوره‌های آموزش علمی - کاربردی، عدم وجود امکانات و تجهیزات مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی و بورکراسی اداری در عدم ایجاد روحیه کارآفرینی تأثیر بیشتری دارند. برای تعیین وضعیت هر یک از عوامل مؤثر بر ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی

جدول ۱۱- نقش عامل‌ها در پرورش روحیه کارآفرینی

متغیر	B	خطای معیار	β	t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۱۷۵/۹۱۱	۱۹/۶۶۲	-	۸/۹۴۷	۰/۰۰۰
خود دانشجو	-۱/۱۶۶	۰/۶۹۸	-۰/۱۱۶	-۱/۶۷۱	۰/۰۹۵
محتوای دوره	۰/۲۴۴	۰/۶۲۱	۰/۰۳۰	۰/۳۹۳	۰/۶۹۵
جامعه	۰/۰۴۶	۰/۶۳۵	۰/۰۰۶	۰/۰۷۳	۰/۹۴۲
تجهیزات و امکانات	۰/۹۵۷	۰/۶۴۲	۰/۱۱۲	۱/۴۹۰	۰/۱۳۷
استادان	۰/۱۴۴	۰/۶۶۳	۰/۰۱۶	۰/۲۱۷	۰/۸۲۸
خانواده	۰/۵۶۱	۰/۶۰۸	۰/۰۷۹	۰/۹۲۳	۰/۳۵۶
مرکز آموزش	-۰/۲۶۱	۰/۶۴۱	۰/۰۲۹	-۰/۴۰۷	۰/۶۸۴
آزمایشگاهها	-۰/۱۹۵	۰/۶۷۴	۰/۰۲۰	-۰/۲۹۰	۰/۷۷۲

جدول ۱۲- نتایج رگرسیون موانع ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی

مدل	ضریب همبستگی	R ²	β	اشتباه معیار
۱	۰/۱۸۸	۰/۰۳۶	۰/۰۱۷	۱۶/۹۷۷

علمی- کاربردی بخش کشاورزی از آزمون رگرسیون چند متغیره انجام شد، که $F=۲۰۷$ و $P=۰/۴$ به دست آمد. متغیره انجام شد، که نتایج حاصل بیانگر آن است که $F=۱/۹$ و $P=۰/۴$ می باشد.

نتایج حاصل از آزمون رگرسیون چندمتغیره نشان می دهد که هیچ یک از عوامل مورد بررسی نقش معنی داری در تعیین واریانس ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی را تبیین نمی کند. همچنین نتایج حاصل نشان می دهد که عوامل خود دانشجو با بتای ($\beta=0/116$)، تجهیزات و امکانات با بتای ($\beta=۰/۱۱۲$)، خانواده با بتای ($\beta=۰/۰۷۹$)، مرکز آموزش با بتای ($\beta=۰/۰۲۹$)، محتوای دوره با بتای ($\beta=۰/۰۳۰$)، آزمایشگاهها با بتای ($\beta=۰/۰۲۰$)، استادان با بتای ($\beta=۰/۰۱۶$) و جامعه با بتای ($\beta=۰/۰۰۶$) بیشترین تأثیر را در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی داشنه اند و در اولویت یک الی هشت قرار دارند.

برای محاسبه و تعیین وضعیت هر یک از موانع مؤثر بر ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش

جدول ۱۳- موانع مؤثر بر ایجاد و پرورش روحیه کار آفرینی

متغیرها	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد شده	t	سطح معناداری
B	خطای معیار	β		
۱۹۲/۳۵۷	۲۳/۳۲۲	-	۸/۲۴۸	۰/۰۰۰
-۰/۶۹۶	۰/۴۹۹	-۰/۱۲۱	-۱/۳۹۵	۰/۱۶۴
-۰/۳۷۲	۰/۵۰۳	-۰/۰۵۹	-۰/۷۳۹	۰/۴۶۰
۰/۰۸۸	۰/۴۹۱	-۰/۰۱۶	-۰/۱۸۰	۰/۸۵۷
۰/۲۲۱	۰/۵۱۵	۰/۳۶	۰/۴۲۹	۰/۶۶۸
-۰/۳۱۵	۰/۵۵۲	-۰/۰۴۲	-۰/۵۷۱	۰/۵۶۸
۰/۳۴۷	۰/۵۳۰	۰/۰۴۵	۰/۶۵۴	۰/۵۱۴
۰/۶۶۸	۰/۵۴۷	۰/۰۹۲	۱/۲۲۱	۰/۲۲۳
-۰/۶۰۱	۰/۵۳۷	-۰/۰۸۰	-۱/۱۱۹	۰/۲۶۳
-۰/۷۰۴	۰/۵۱۲	-۰/۱۰۰	-۱/۳۷۵	۰/۱۷۰
-۰/۶۶۷	۰/۵۰۱	-۰/۱۰۶	-۱/۳۲۹	۰/۱۸۴

داشته باشند، همچنین با تحقیقات صادقیه، صدرا ابرقویی (۱۳۸۷) که به این نتیجه دست یافته اند عدم آشنایی با قوانین مالی رایج و نداشتن آگاهی لازم جهت راه اندازی واحدهای تولیدی و تمرکز پایین از جمله نقاط ضعف دانشجویانی است که در آنها تمایل به کارآفرینی وجود ندارد، همسو می باشند.

بر این اساس مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی باید زمینه بروز و پرورش کارآفرینی را برای دانشجویان فراهم کنند. مطابق این دیدگاه، برنامه‌های آموزشی و درسی، محتوا، و ساختار نظام آموزشی باید به طوری تنظیم گردد که دانش آموختگان بتوانند در آینده به صورتی کارآفرینانه در جامعه فعالیت کنند (زندونیان و مهرعلیزاده، ۱۳۸۴). در وضعیت کنونی، اهداف، برنامه‌ها و فعالیت‌های مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی باید رویکردی کارآفرینانه داشته باشند. به عبارت دیگر باید به این مسئله پرداخته شود که آیا مراکز شرایط محیطی لازم را برای پرورش ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان فراهم می‌کنند؟ و آیا برنامه‌های آموزشی مراکز در راستای کارآفرین شدن دانشجویان و پرورش ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان هستند؟ اگر چه ویژگی‌هایی مثل خلاقیت، قدرت تحمل ابهام، مخاطره پذیری، کنترل درونی، استقلال طلبی و غیره، سهم مهمی در عملکرد کارآفرینانه افراد دارند ولی موضوع آنگونه هم نیست که هر کس دارای این ویژگی‌ها باشد حتماً یک کارآفرین است بلکه ممکن است او فقط دارای روحیه کارآفرینی باشد یعنی اینکه یک کارآفرین بالقوه باشد (عزیزی، ۱۳۸۲). بر این اساس می‌توان گفت که در هر جامعه‌ای، حداقل اینکه، کارآفرینان بالقوه وجود دارند و لازم است از طریق مکانیزم‌هایی مانند آموزش، توانایی‌های بالقوه آنها را به بالفعل تبدیل کرد. به عبارتی دیگر، در مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی لازم است تا دانشجویان مستعد و کارآفرین شناسایی شوند و بستر مناسب برای شروع فعالیت‌های جدید و کارآفرینانه مهیا شود.

سالازار (۱۳۸۳) نیز بر این اعتقاد است که کارآفرینی علاوه بر ایجاد اشتغال، موجب بالا رفتن کیفیت زندگی، توزیع مناسب درآمد، کاهش اضطراب‌های اجتماعی و

$\beta=$ به عنوان موانع ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی بخش کشاورزی قلمداد می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه آموزش کارآفرینی به یکی از مهم‌ترین و گسترده‌ترین فعالیت‌های دانشگاه‌های خارجی تبدیل شده است. آنچه که در این فعالیت‌ها بیشتر مورد توجه قرار گرفته است، اهداف آموزشی، مناسب بودن محتوای دوره‌های آموزشی، کارآفرینانه بودن شیوه‌های تدریس، ایجاد و گسترش مفهوم و فرهنگ کارآفرینی در محیط دانشگاه، ایجاد تحرک برای توسعه اقتصادی، ترغیب دانشگاه‌ها به برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزش کارآفرینی، گسترش تحقیقات در خصوص کارآفرینی و کارآفرینان، حمایت‌های اطلاعاتی، مشاوره‌های مالی لازم جهت راه‌اندازی فعالیت‌های کارآفرینانه توسط دانشجویان و دانش آموختگان، اثربخشی دوره‌های کارآفرینی و تطبیق و هماهنگی دوره‌های آموزشی و موارد یاد شده با یکدیگر به منظور تربیت دانشجویان و دانش آموختگان کارآفرین است.

نتایج تحقیق بیانگر آن است که به ترتیب؛ خود دانشجو، استادان، تجهیزات و امکانات، مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی، خانواده، محتوای دوره‌های آموزشی، جامعه و آزمایشگاه به عنوان عوامل مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی می‌باشد و به ترتیب عوامل عدم آگاهی دانشجویان، عدم وجود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی، عدم حمایت دولت، مهم‌ترین موانع مؤثر در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش علمی کاربردی بخش کشاورزی است. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات زاهدی (۱۳۸۲) و عزیزی (۱۳۸۲) همسو می‌باشد. افزون بر این، نتایج این تحقیق با تحقیق مهراوم و فرخ زاده (۱۳۸۷) که هر یک از مؤلفه‌های برنامه‌های درسی (مدرس، دانشجو، محیط فیزیکی، زمان بندی، محتوا، روش تدریس، روش ارزیابی و قوانین و مقررات) به صورت مجزا یا در تعامل با یکدیگر بر ایجاد و تحول روحیه کارآفرینی اثر مثبت یا منفی

آموزش عالی علمی کاربردی بخش کشاورزی
۸. حمایت دولت از دانشجویان کارآفرینی بخش‌های
مختلف از جمله بخش کشاورزی امری ضروری و
اجتناب‌ناپذیر است. لازم است در این خصوص مسئولان و
دست اندرکاران بخش کشاورزی برنامه‌ریزی پیگیری‌های
لازم را به عمل آورند.

منابع

- احمدپورداریانی، م (۱۳۷۹) کارآفرینی، تعاریف، نظریات،
الگوها، تهران: شرکت پردیس ۵۷، چاپ دوم.
بدری، ا (۱۳۸۴)، بررسی قابلیت های کارآفرینی
دانشجویان دانشگاه اصفهان، پایان نامه کارشناسی
ارشد.
بدری، ا. لیاقتدار، م.م. عابدی، م.ر. و جعفری، ا. (۱۳۸۵)،
بررسی قابلیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه
اصفهان، سایت جهاد دانشگاهی www.sid.ir
خدمتی توسل، ص. (۱۳۷۹)، بررسی زمینه های بروز و
پرورش کارآفرینی در دانشجویان سال آخر کارشناسی
و کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، پایان نامه
صنایع، شماره ۳۳.
زاهدی، ش. (۱۳۸۲)، تحلیل سیستمی از گزینه های
تأثیرگذار بر کارآفرینی، مجموعه مقالات کارآفرینی و
فناوری های پیشرفته، انتشارات دانشگاه تهران و
موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.
سالازار، م. (۱۳۸۳). مقدمه‌ای بر کارآفرینی ترجمه
سیامک نطاق، تهران: سازمان ملی بهره‌وری ایران
چاپ اول
شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۷۳)، آیین‌نامه
آموزش‌های علمی کاربردی، مصوبه سیصد و چهل و
چهارمین جلسه
صادقیه، ا. و صدرا ابرقویی، ن. (۱۳۸۷)، قابلیت کارآفرینی
دانشجویان علمی کاربردی مرکز آموزش جهاد
کشاورزی یزد، فصلنامه آموزش و سازندگی، مؤسسه
آموزش های علمی کاربردی جهاد کشاورزی، شماره
۶، صص ۵۱-۳۹
آقایی جلیل، ص. (۱۳۷۸)، سازمان های کارآفرین، مرکز

بهره‌وری از منابع ملی می‌شود. کارآفرینی پدیده فنی-
اقتصادی جدیدی است که در دو دهه اخیر جهان اقتصاد
و صنعت را با پیامدهای شگفت خود متحول ساخته است.
با توجه به دلایلی که در زمینه اهمیت کارآفرینی مطرح
شد ضروری است سیاستگذاران و برنامه‌ریزان مراکز
آموزش عالی علمی کاربردی بخش کشاورزی با حمایت
همه جانبه از فرایند کارآفرینی و برنامه‌ریزی جامع، زمینه
رشد و ترویج فرهنگ کارآفرینی دانشجویان را فراهم
کنند. بر این اساس آنچه گفته شد بین نتایج تحقیقات
بالا با نتایج تحقیق حاضر از نظر عوامل و موانع مؤثر بر
ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش عالی
علمی کاربردی بخش کشاورزی، همخوانی زیادی مشاهده
می‌شود.

- بر اساس یافته های تحقیق پیشنهاد می شود تا:
۱. آموزش کارآفرینی و خلاقیت برای دانشجویان
کلیه رشته‌های تحصیلی مراکز آموزش عالی علمی
کاربردی، تجدیدنظر در نظام آموزشی، روش تدریس،
ارزیابی و سنجش دانشجویان برای تقویت و شکوفایی
روحیه خلاقیت و بالابردن نیاز به پیشرفت دانشجویان از
طریق آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم
۲. پیگیری برای برنامه‌ریزی و اتخاذ سیاست‌هایی که
بتواند مشکلات مالی و سرمایه‌ای دانشجویان کارآفرین فعال را
فراهم نماید.
۳. ارائه خدمات مشاوره‌ای جهت رفع نیازهای علمی،
فنی، قانونی و اطلاعاتی دانشجویان کارآفرین.
۴. ترویج فرهنگ کارآفرینی از طریق برگزاری
کارگاه، سمینار، بازدید و ارائه الگوی کارآفرین به منظور
ایجاد انگیزه برای خلاقیت، رشد و پیشرفت، ریسک‌پذیری
معتدل
۵. اتخاذ سیاست‌های تشویقی برای ارتقای
کارآفرینی و نوآوری دانشجویان
۶. تقویت مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی از نظر
عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی بویژه استادان با
تجربه، تجهیز کارگاه ها و بازنگری محتوای برنامه درسی
۷. سیاستگذاری و برنامه ریزی برای رفع موانع مؤثر
ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز

- Brockhaus et al. (2001). Entrepreneurship education a global view. Ashgate, Burlington, VT.
- Lathain, F. Stajkoric, A & Ibrayera, E. (2000). Environmental and Psychological challenges facing entrepreneurial development in transitional economies. *Journal of world Business* 35(1):95-110.
- Postigo, S. (2002); Entrepreneurship education in Argentina: The case of San anders University in Proceeding of the conference Entitled the "Internationalizing Entrepreneurship education & training ,Malaysia, July.pp 8-10.
- Rasheed, H.S. (2000) "Developing Entrepreneurial Potential in youth" the effect of Entrepreneurial Education and venture creation, Available at: www.coba.usf.edu/Departments/Management/Faculty/1/rasheed/Youth Entrepreneurship.
- Rasmussen, E. & R. Sorheim (2006); "Action-based Entrepreneurship Education"; *Technovation*, Vol. 26, Issue 2, February, pp. 185-194.
- Ussman, Anamaria (1998) "University and Entrepreneurship Development International" Conference Budapest Hungary. July p13-15.
- Zampetakis, Leonids A. (2007) Entrepreneurial Behavior in the Greek public Sector, *Intention Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, Volume 13, Number.
- Zerbinati, Stefania (2005) Entrepreneurship in the public sector: A Framework of Analysis in European Local Government, Vol 17.
- آموزش مدیریت دولتی.
- عزیزی، م. (۱۳۸۲)، بررسی و مقایسه زمینه های بروز پرورش کارآفرینی در دانشجویان شهید بهشتی، طرح تحقیقاتی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- گروه هشتم شورای عالی برنامه ریزی (۱۳۷۸)، آموزش های علمی کاربردی، انتشارات جهاد تحقیقات مقیمی، ف. و همکاران (۱۳۸۳)، گزارش نهایی طرح ارزیابی عملکرد دانشگاه های مجری طرح کاراد، سازمان سنجش آموزش کشور.
- مهرام، ب. و فرخ زاده، م. ج (۱۳۸۷)، ارزشیابی برنامه درسی پنهان در نظام آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی از حیث کارآفرینی، فصلنامه آموزش و سازندگی، مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی، شماره ۶، صص ۹-۲
- نوروززاده، ر. و مهرابی، م. (۱۳۸۵)، مراکز آموزش عالی علمی - کاربردی کارآفرین با تأکید بر بخش کشاورزی (بایدها و نبایدها)، فصلنامه علمی ترویجی آموزش سازندگی، مؤسسه آموزش عالی علمی- کاربردی جهاد کشاورزی.
- هزار جریبی، ج. (۱۳۸۲)، بررسی میزان کارآفرینی دانش آموختگان علوم انسانی در عرصه نشریات فرهنگی و اجتماعی شهر تهران، رساله دکتری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۸۱) آیین نامه طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه های کشور، تهران.
- یارایی، ع (۱۳۸۳)، بررسی برخی روحیات کارآفرینی در بین دانشجویان دانشگاه شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی، دانشگاه شیراز.

Factors and Barriers Affecting Entrepreneurial Characteristic from the View of Students in Applied Scientific Center of Agricultural Education

R.Norouzzaden & N.Rezaee

Abstract

Applied-scientific education is one of the most fundamental transformations of Iran's higher education system in the last two decades. Applied-Scientific Education Centers (ASEC) pave the ground for creative and entrepreneur students. Students are considered as the essential part of this educational system. The objective of this study is to investigate factors and obstacles affecting entrepreneurial characteristics of student who are studying agricultural science at (ASEC). In this study, a descriptive-survey research is used considering the nature of the research questions. The population under study includes all freshmen and senior students at (ASEC), N=3300. A sample of 1050 members was achieved by a cluster sampling technique on the basis of Morgan Table. Two open questionnaires were used as data collection tool and the result was 89% on the basis of Cronbach's Alpha. Results indicate that students themselves, faculty, facilities and equipments of ASEC, family, content of courses, laboratories and community are among the factors that create and nurture entrepreneurial characteristic of students who are studying agricultural sciences. Lack of knowledge of the students, unskilled and uncreative teachers, government support and inappropriate content of courses are the most effective barriers affecting entrepreneurial characteristics.

Keywords: Higher education, Agriculture Applied-Science Institute, entrepreneurial